

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Kehitysvammaliitto kiittää siitä, että ammatillista koulutusta koskevan lainsäädännön valmistelussa on huomioitu erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat ja oppimisen tuen kehittäminen. Pidämme hyvänä, että oppimisen tuesta on kuultu nuoria. Kuulemisessa tulisi huomioida myös kehitysvammaiset ja muut ymmärtämisessä ja kommunikaatiossa tukea tarvitsevat ihmiset. Kuulemisen vaikutus lainsäädännön sisältöön jää esityksessä myös ohueksi.

Huolta herättää kuitenkin se, että tukeen liittyvät kirjaukset eivät vastaa riittävästi nykyisiin haasteisiin, joita kehitysvammaiset ja muut vastaavaa tukea oppimisessa ja ymmärtämisessä tarvitsevat nuoret kohtaavat toisen asteen opintoihin siirryttäessä. Valinnanmahdollisuuksia opinnoissa ja erityisammattioppilaitoksia on rajallisesti. Osa nuorista jää ilman opintopaikkaa. Oppimisen tuen lisäksi osa tarvitsee opiskelun tukea, jonka osalta kuntien ja hyvinvointialueiden vastuunjaossa on haasteita.

Ammatilliseen koulutukseen sekä hyvinvointialueille yhtä aikaa kohdistuvat säästöt ja leikkaukset sisältävät riskin ammatillisessa koulutuksessa vammaan vuoksi tarvittavan tuen toteutumiselle. Oppimisen tuki on kuitenkin keskeinen tekijä, jonka avulla turvataan vammaisten nuorten oikeus koulutukseen ja nykyisen oppivelvollisuuden toteutuminen.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Kehitysvammaisten ja muiden ymmärtämiseen ja kommunikaatioon tukea tarvitsevien nuorten näkökulmasta on hyvä, että toteutuneita opiskelijavuosia painotettaisiin jatkossa valmentavan koulutuksen, TELMA-koulutuksen ja majoituksen järjestämisellä. Avoimeksi jää, ovatko nämä toimenpiteet riittäviä vastaamaan koulutuspaikkojen puutteeseen.

Erityisen tuen korotuskertoimen poistaminen herättää huolta siitä, heikentääkö se kehitysvammaisten ja muiden ymmärtämisessä ja kommunikaatiossa tukea tarvitsevien nuorten mahdollisuuksia opiskella tavallisissa ammattioppilaitoksissa muiden nuorten kanssa ja inklusioperiaatteen mukaisesti. Samalla vaativan erityisen tuen tarve on lisääntynyt. Tuen järjestäminen edellyttää resursseja, joiden riittävyttä tulee seurata ja arvioida.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Kehitysvammaliitto pitää hyvänä, että esitysluonnoksessa vahvistetaan opiskelijan oikeutta erityisopettajan antamaan erityisopetukseen. Samalla tulisi kuitenkin huomioida vahvemmin, että osa opiskelijoita tarvitsee tukea oppimisen lisäksi myös opiskeluun ja siihen liittyvän toimintaan. Konkreettisia tukitoimia ja järjestelyjä avataan luonnoksessa vain vähän. Tulisi myös kiinnittää laajemmin huomiota oppimisen ja opiskelun tukea antavien ammattilaisten riittävyteen ja osaamiseen.

Erityispedagogisen osaamisen lisäksi ammattilaisilla tulee olla riittävästi osaamista kehitysvammaisen tai muun ymmärtämisessä ja kommunikaatiossa tukea tarvitsevan nuoren kokonaisvaltaisessa toiminnanohjauksessa sekä vuorovaikutuksen ja kommunikaation tukemisessa. Lisäksi tarvitaan osaamista mm. haastavien tilanteiden kohtaamiseen opiskeluympäristöissä.

Kehitysvammaliitto katsoo, että sisältökokonaisuus, joka koskee siirtymistä opintovalmiuksia tukevista opinnoista (OPVA) matalan kynnyksen oppimisen tukeen on kovin yleistasonen. Esityksen puutteisiin lukeutuu myös se, että tukea koskevat käsitteet ovat epäyhtenäiset suhteessa uudistettavana olevaan perusopetuslakiin ja hallitusohjelman tavoitteeseen vahvistaa tuen jatkumoa. Lisäksi esitys sisältää kysymyksiä herättäviä käsitteitä, kuten käsite todennetut oppimisvaikeudet. Avoimeksi jää, miten oppimisvaikeudet todennetaan. Samaan aikaan perusopetuslaissa pyritään pois diagnoosien perusteella myönnettävästä tuesta.

Kehitysvammaliitto on huolissaan myös siitä, että lakiesitys ei tuo selkeyttä kunnan ja hyvinvointialueen vastuunjakoon opiskeluun tarvittavan tuen järjestämisessä ja rajapintaan uuden vammaispalvelulain kanssa. Nykytilanteessa avustajan saaminen hyvinvointialueelta on paikoin ollut vaikeaa. Lievästi kehitysvammaiset ja autismikirjon nuoret eivät puolestaan aina pääse vammaispalveluiden piiriin. Riskinä on, että väliinputoajien määrä kasvaa. Niiden osuus, joilla on oppimisen tuen tarve mutta ei selkeää diagnoosia, on kasvanut. Haasteena on, tunnistetaanko kaikki tuen tarpeessa olevat. Pykälässä mainittu oikeus erityiseen tukeen myös muiden syiden kuin todennettujen oppimisvaikeuksien vuoksi jää tulkinnanvaraiseksi. Lain oikeaa tulkintaa helpottaisi se, että perusteluissa kuvataan esimerkkejä siitä, mitä tuen tarpeet voivat konkreettisesti olla.

Tilaukoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

-

Asetusluonnokset

-

Muut kommentit

-

Rieppo Susanna
Kehitysvammaliitto